

İŞGÜCÜ VERİMLİLİĞİ HESABINDA DİKKATE ALINMASI GEREKEN BİR FAKTÖR: İŞ GÖRENLERİN FİNANSAL SAĞLIK DURUMLARI¹

A Factor To Be Considered In The Labor Efficiency Account: The Financial Health Status Of The Employees

Reference: Turgut, O. & Dalay, İ. (2020). "İşgücü Verimliliği Hesabında Dikkate Alınması Gereken Bir Faktör: İş Görenlerin Finansal Sağlık Durumları", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 6(38): 2252-2262.

Oğuzhan TURGUT

Esenyurt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul/Türkiye
ORCID No: 0000-0002-9162-2272

Prof. Dr. İsmail DALAY

Esenyurt Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Bilimler Yüksekokulu, İstanbul/Türkiye
ORCID No: 0000-0001-8913-2656

ÖZET

Rekabet, Dünya’da canlılığın var oluşundan bu yana hayatta kalmak için yürütülmesi gereken bir mücadele olup günümüzde yaşama isteği bulunan bütün işletmeler açısından da önem verilmesi gereken bir kavramdır. İşletmeler rekabet kabiliyetlerini azami ölçüde artırabilmek için işletme performansını yükseltmek amacı taşırlar bu kapsamda da verimliliği artıracak çalışmalar yaparlar. Bu çalışmada, literatürde son yıllarda sıklıkla kullanılmaya başlanan bir kavram olan finansal sağlık kavramı ve bu kavramın işgücü verimliliği üzerindeki etkilerin neler olduğu açıklanmıştır. Ayrıca finansal sağlığın iş verimliliği açısından nasıl bir öneme haiz olduğu sorusuna cevap bulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Sağlık, İşgücü Verimliliği, Sağlık, Psiko-Sosyal Etmenler

ABSTRACT

Competition is an essential struggle to survive since the existence of life in the world and also, it is a concept that should be given importance for all businesses which aim to exist in today’s world. Businesses aim to increase their business performance in order to maximize their competitiveness, in this context, they work to increase efficiency as well. In this study, the financial health concept, which has been used frequently in the literature since recent years, and how may financial health concept possibly effects labor efficiency of businesses is explained. Also, why financial health of workforce shall be important in terms of businesses is tried to be answered.

Keywords: Financial Health, Labor Productivity, Health, Psycho-Social Factors

1. GİRİŞ

İşletmelerde insan kaynağı faktörü, işgücü verimliliğini belirlemesi nedeniyle iş performansı üzerinde önemli bir yere sahiptir. Dolayısı ile işletmelerin rekabet hedeflerine ulaşmalarında işgücü verimliliği ne kadar artırılırsa işletme açısından o kadar iyi bir performans ortaya konacağından işgücü verimliliği işletmeler bakımından önemli bir unsur olabilmektedir.

Uluslar Arası Çalışma Örgütü’nün verileri üzerinden yapılan analizlerde Türkiye’nin 24 OECD ülkesi arasında 2005-2014 yılları verilerine göre ortalama işgücü verimlilik değişimi oranları sıralamasında 17. Sırada olduğu ve Türkiye’nin yıllık ortalama işgücü verimliliği artışı ortalama 1,64 iken, 24 ülkenin ortalamasının ise 3,20 olduğu ve bu yönüyle Türkiye’nin işgücü verimliliği bakımından OECD sıralamasında görece olarak düşük bir yerde olduğu tespit edilmiştir ve çalışmada Türkiye’nin işgücü verimliliğini artıracak politika ve projelerin uygulanması önerilmiştir (Balkan, D. Suiçmez, H. 2017). Dolayısı ile küresel rekabette var olma iddiası olan her ülke gibi, Türkiye’nin de rekabetten kopmaması için işgücü verimliliğini artırmaya yönelik çözüm yolları araştırması gerekmektedir.

İş verimliliğinin artırılması noktasında, faydalanılması gereken önemli bir kavram olan çalışanların finansal sağlık durumlarının etki etme potansiyeli araştırılmıştır. Kısaca ortaya konma nedeninden

¹ Bu Çalışma Esenyurt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’ne teslim edilen “Finansal Sağlığın İş Verimliliğine Etkileri” isimli proje çalışmasından türetilmiştir.

bahsederek finansal sağlık kavramı, 2008 küresel finans krizinin ortaya çıkmasıyla birlikte Amerika Birleşik Devletleri'nde "Tüketici Finansal Sağlığı" olarak adlandırılarak bireylerin günlük finansal aktivitelerinden yapılan ölçümlere odaklanarak onların finansal dayanıklılığını ve fırsatların artırılması potansiyeline yönelik yeni bir kavram olarak geliştirilip teşvik edilmeye başlanmıştır (Gutman and Schneider, 2015; Parker, Castillo, Garon, and Levy, 2016; akt: Fu, 2018). Buna göre bir finans krizinin hangi insanları ve nasıl etkilediğinden yola çıkılarak geliştirilen ve insanların finansal krizlere karşı dayanıklılığını artırmak ve aynı zamanda krizde fırsatlar elde etmeleri amaçlanarak geliştirilen finansal sağlık kavramı gelişimini sürdürmekte ve giderek üzerinde daha fazla durulan bir kavram olma yolunda gelişmektedir.

Amerika Birleşik Devletlerinde bir bankanın başkan yardımcısı olan Ray Johnson, "Çalışanlar Finansal sıkıntılarla uğraştıklarında, bu sıkıntıları işe getiriyorlar; Bu durum kendisini ortaya koydukları işlerde ve kendi sağlıklarında ortaya gösteriyor. Sağlık masrafları artarken üretkenliği düşürüyor " şeklindeki açıklamasıyla iş görenlerin finansal sağlıklarının iş verimliliğine olan etkilerine dikkat çekmiştir (Johnson, (b.t.) akt: Sammer, 2017). Çalışmamızda, iş görenlerin genel manadaki sağlıklarının, iş verimliliği bakımından ihtiva ettiği önemden yola çıkılarak onların finansal sağlıklarının iş verimliliğine olan etkilerinin neler olabileceği sorusuna cevap aranmış ve çözüm önerileri tartışılmıştır.

2. FİNANSAL SAĞLIK KAVRAMI VE ÖNEMİ

2.1. Sağlık Kavramı

Sağlığın, sağlık profesyonellerince kavramsal açıdan nasıl tanımlandığı yönünde yapılan literatür taramalarında birçok farklı kişi ve kuruluşlar tarafından kendi çalışma alanlarına yönelik tanımlar geliştirildiği tespit edilmiştir (Somunoğlu, 1999). Günümüzde sağlık kavramına getirilen bu tanımlar arasında, üzerinde uzlaşmaya varılan ve herkes tarafından kabul edilen bir tanımının olmadığı tespit edilmesine rağmen yapılan araştırmalarda Dünya Sağlık Örgütü, tarafından gerçekleştirilen sağlık tanımının diğerlerine nazaran en fazla uzlaşılan ve kabul göreni olduğu görüldüğünden bu çalışma da Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımı üzerinden yürütülmüştür (Somunoğlu, 1999).

Dünya Sağlık Örgütü 1946 tarihli anayasasında sağlık kavramı "Sağlık sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, bedence, ruhça ve sosyal yönden tam iyilik halidir." şeklinde tanımlanmıştır (Dünya Sağlık Örgütü [DSÖ], 1948). Söz konusu tanımdan yola çıkarak Dünya Sağlık Örgütü'nün sağlık tanımında sadece teşhis edilebilecek bir hastalığın bulunmuyor olması yeterli değil aynı zamanda "bedence, ruhça ve sosyal açılarından tam bir iyilik" halinin de söz konusu olması gerektiği ifade edilerek sağlık kavramı çok boyutlu ve bütüncül bir yaklaşımla ele alınmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımı uyarınca sadece teşhis edilebilen bir hastalığın bulunmaması bireylerin sağlıklı olduğu yönünde kanaat oluştursa dahi yeterli görülmemekte ancak, bireyin bedensel, ruhsal ve sosyal açılarından tam iyilik halinin söz konusu olması durumunda sağlıklı olduğundan bahsedebilmek mümkün olabilecektir. Dolayısı ile kişilerin bedensel, ruhsal ve sosyal açıdan tam bir iyilik haline ulaşmalarında finansal sağlık, genel sağlığın sosyal belirleyicisi olarak değerlendirilmektedir.

2.2. Finansal Sağlık Kavramı ve Önemi

Daha önceki bölümlerde bahsedilen sağlık kavramı bir başka önemli kavram olan kişisel finans kavramı ile ilişkilendirilmek suretiyle finansal sağlık adıyla nispeten yeni bir kavram olarak ortaya atılmış ve makalenin devamında görüleceği üzere son yıllarda gerek akademik çevreler gerekse doğrudan finansal sağlığı unvanı olarak almış ve bu konuya özgün çalışmalar yapan kuruluşların yaptıkları bilimsel çalışmalarda sıklıkla kullanılmaya başlandığı görülmüştür. Buna göre finansal sağlık kavramına çeşitli kişi ve kuruluşlar tarafından getirilen tanımlardan başlıcalarına aşağıda yer verilmiştir.

Finansal sağlık üzerinde çalışmalar yapan ve adını doğrudan mezkur kavramdan alan bir kuruluş olan Finansal Sağlık Enstitüsü (Financial Healty Institute)² tarafından yapılan tanımı , “*Finansal sağlık kişilerin fiziksel, ruhsal ve sosyal sıhhatlerini belirlemekte ya da onlara etki etmekte olan finansal ve ekonomik kaynakların dinamik ilişkisidir.*” (Financial Health Institute, b.t.) şeklindedir. Bu tanıma göre finansal sağlık dünya sağlık örgütünün getirmiş olduğu sağlık tanımının içerisinde yer alan ve aslında sağlığın alt bileşenlerinden birisi olduğunu ifade edilmektedir.

Finansal sağlığın bir diğer tanımının yer aldığı Investopedia isimli web sitesinde ise “*Finansal sağlık birisinin finansal durumunu tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Finansal sağlığın; Ne kadar birikiminiz var, Emeklilik için ne kadar birikim yapıyorsunuz ve gelirinizin ne kadarı sabit giderlere gidiyor ve ne kadarını iradeniz dışında harcıyorsunuz gibi birçok boyutu vardır*” (Kagan, 2020). Söz konusu tanımdan yola çıkarak finansal sağlık kavramı kişilerin finansal durumlarına açıklama getirmek amacıyla kullanılan bir terim görevi görmekle birlikte kişilerin finansal yaşamları ve kararlarını değerlendirmelerine imkan vermektedir. Finansal Sağlık Enstitüsü’ne göre ise bu tanımın dar bir kapsamda yapıldığı ve sonuç olarak Finansal durum ile finansal sağlığın ayrı değerlendirilmemesi gerektiği ve fakat netice itibariyle finansal durumun ve finansal kararların bireyin sağlık durumunu da etkilediğini ifade etmektedir (Financial Health Institute, b.t.).

Finansal sağlığın tanımını yapan bir başka oluşum olan Finansal Sağlık Ağı³ (Financial Health Network), tarafından ortaya koyan tanımı ise “*Finansal sağlık, kişilerin finansal yaşamlarının kompozit bir ölçümüdür. Kredi skorları gibi dar kapsamlı göstergelerden farklı olarak finansal sağlık insanların zamanla ayakları yere basabilecekleri fırsatları değerlendirebilecekler harcama, birikim, borç ve planlama yapıp yapmadıklarını değerlemektedir*” şeklindedir (Financial Sağlık Ağı, b.t.).

Finansal Sağlık Ağı’nın tanımında kullanılan kompozit sözcüğü, Cambridge Ansiklopedisinde “*Muhtelif farklı parçalardan meydana gelen şey*” anlamında iken Türk dil kurumu sözlüğünde ise “*Karma, değişik tarzları birarada taşıyan*” olarak tanımlanmıştır (Cambridge, b.t. ; TDK, b.t.). Dolayısı ile burada “*kişilerin finansal yaşamlarının kompozit bir ölçümüdür.*” ifadesi ile anlatılmak istenen kişilerin her türlü finansal durumlarının ve finansal kararlarının birlikte değerlendirilebildiği ve sonucunda bu karma değişkenlerin ihtiva ettiği değerleri objektif bir ölçüm metoduyla finansal sağlık olarak sayısal biçimde ölçülebilmesine ve değerlemesinin yapılmasına imkân tanımaktadır.⁴ Örnek vermek gerekirse benzer şekilde ülkelerin gelişmişlik sıralamasında sıklıkla kullanılan İnsani Gelişim Endeksi’de kompozit bir biçimde ölçülmektedir (Fu, 2018). Dolayısı ile finansal sağlık deyince bireylerin harcama, borçlanma, birikim ve finansal planlama gibi farklı nitelikteki ancak finansal durumlarına etkisi olan birçok karma değişkeni kendi bünyesinde toplamak ve değerlendirmek suretiyle finansal sağlık durumları hesaplanabilmektedir.

Finansal sağlık hakkında yapılan başka bir çalışmada ise temelde Finansal Sağlık Ağı’nın getirdiği tanım ve ölçüm yöntemi baz almakla birlikte ayrıca finansal sağlığın tanımı “*Finansal sağlık, kişinin harcamalarını kontrol etme yeteneği, finansal şoklara hazırlıklı olması ve onları atlatabilmesi, en az borçluluk seviyesinde olması, servet oluşturabilme becerisi, günlük yaşamda düzenli şekilde gıdaya erişim, gelir elde etme ve barınma bakımından güvende olunması olarak anlaşılmaktadır.* (Weida, Phojanakong, Patei, Chilton, 2020).” şeklinde yapılmış ve devamında kritik bir kavram olarak nitelendirdiği finansal sağlık kavramının hala ölçümü ve tanımlanmasında tam tutarlılığın bulunmadığı da ifade edilmiştir (Weida v.d., 2020).

Weida v.d. (2020) çalışmasında ayrıca, finansal sağlığın temel ihtiyaçları karşılayabilme kabiliyeti ve bunun yanında birikim yapma ve refaha erişim imkanı tanıyan kapsamlı bir finansal değerlendirme

² Finansal Sağlık Enstitüsü 2012 yılında Shawn B. YOUNG tarafından insanların finansal ve sağlık davranışlarının geliştirilmesi amacıyla kurulmuş olan inovasyon ve eğitim program ve amaçları olan bir oluşumdur.

³ Finansal Sağlık Ağı, insanların finansal sağlıklarını artırmayı amaçlayan güvenilir bir kaynak olmayı hedefleyen bir oluşumdur. İlk olarak 2004 yılında Finansal Sevisler Inovasyon Merkezi (CFSI) olarak kurulmuş olup 2019 yılında ise isim değişikliği sonucunda Finansal Sağlık Ağı adını almıştır. Finansal Sağlık ağının getirdiği finansal sağlığın ölçülmesi metodu en çok kullanıldığı tespit edilen metoddur.

⁴ Kompozit ölçüm, Türkçe’de yaygın kullanıldığı haliyle bileşik ölçüm; genellikle sosyal bilimlerde nicel araştırmalarda ölçüm yapılması amacıyla kullanılan ve Endeksler, Ölçekler ve Tipolojiler şeklinde türleri olan ölçeklerdir.

olduğunu ifade etmekle birlikte, gelir düzeyi ve fizyolojik sağlık arasındaki çağrışım üzerine araştırmalar inşa edilmesi ile -finansal sağlığın- genel anlamda tanımı yapılabilen, ölçülebilen ve ayrıca sağlık ve refahı artırmak için tesiri olan sağlık kavramının önemli ve bağımsız bir bileşeni olduğunu ortaya koymaktadır (Weida v.d., 2020).

Dolayısı ile yukarıda yapılan tanımlar birlikte ele alındığında bizler de finansal sağlık kavramının tanımını, bireylerin sağlık durumları üzerinde belirleyici olmasından hareketle sağlığın sosyal bir alt bileşeni olarak kabul edilen ve ayrıca bireylerin kişisel finansal durumlarından ve finansal yaşamlarından hareketle geliştirilen ölçüm yöntemiyle ölçülebilen ve bu sayede bireysel ve toplumsal ölçekte finansal sağlığı tespit etme ve değerlendirme imkanı sağlayarak toplumsal ölçekte finansal sağlığın korunmasına yönelik önlemler almaya, bireysel ölçekte finansal sağlığı koruyacak tutum ve davranışlar geliştirmeye imkan tanıyan bir kavram olduğu şeklinde yapabiliriz.

2.3. Finansal Sağlığın Unsurları

Finansal sağlık deyince kimlerin finansal açıdan sağlıklı veya daha az sağlıklı olduğunu objektif kriterler ile açıklayabilmek gerekmektedir. Finansal Sağlığın ölçülmesi ile ilgili olarak geliştirilen ölçüm yöntemlerinden en çok kabul gören ve en kapsamlı ölçüm metodu Finansal Sağlık Ağı (Financial Healty Network) isimli bir kuruluş bünyesindeki uzmanlarca geliştirildiği tespit edilmiştir (Fu, 2018).

Aşağıda gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerin vatandaşlarına uygulaması yapılabilen ve Finansal Sağlık Ağı tarafından geliştirilen 4 temel faktör (Gelişmiş Ülkelerde Finansal Sağlığın Ölçülmesi) ve 6 ana göstereyi (Gelişmekte Olan Ülkelerde Finansal sağlığın ölçülmesi) bünyesinde barındıran ve bireylerin finansal sağlıklarının ölçülmesini sağlayan kriterler aşağıdaki özet tablo yer almaktadır⁵ (Rhyne, 2018).

Finansal Sağlığın Küresel Ölçekte Ölçülmesinde Kullanılan Finansal Sağlık Ağı Tarafından Geliştirilen Faktörler Ve Göstergeler. *	
Geliştirilen 4 Temel Faktör (Gelişmiş Ülkeler İçin)	Geliştirilen 6 Ana Gösterge (Gelişmekte Olan Ülkeler İçin)
1-Harcama(Spend). (Örn:Fatura Ödeme)	1-Gelir ve Gideri Dengelemek.
2-Biriktirme (Save). (Örn:Varlık Alma)	2-Birikim Yapmak ve Bunu Korumak.
3-Borçlanma (Borrow). (Örn: Kredi Çekme)	3-Borç Yönetmek ve Potansiyel Kaynaklara Erişim.
4-Planlama (Plan).	4-Planlamak ve Önceliklendirmek.
	5-Finansal Şokları Yönetmek ve Atlamak.
	6-Finans Araçlarını Etkili bir Şekilde Kullanmak.

Kaynak:Rhyne, E. 2018. Understanding and Measuring Financial Health. International Conference On Customer Centric Businesses Mamallapuram, India. CFI. Erişim Tarihi: 29.09.2020. Erişim Adresi: <https://sptf.info/images/IND-Workshop-Measuring-Financial-Health.pdf>

Buna göre yukarıdaki tabloda yer alan 4 temel faktör ve 6 ana göstergenin her birinin olumlu yönde evrildiği ölçüde bireyin finansal açıdan sağlıklı olduğu varsayılacak iken olumsuz yöne evrildiği ölçüde ise finansal açıdan sağlık seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Finansal sağlık ağı tarafından söz konusu ölçümün nasıl yapılabileceğine dair detaylı bilgiler içeren bir klavuz yayımlanmıştır (Parker, Castilo, Garon, Levy, 2016).

3. İŞGÖRENLERİN FİNANSAL SAĞLIK DURUMLARININ İŞGÜCÜ VERİMLİLİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

3.1. Kısaca Türkiye’de İşgücü Verimliliği ve Önemi

Verimlilik kavramı rekabet ortasında olan ve bu kapsamda bir performans ortaya koymak isteyen bütün işletmeler için oldukça önemlidir. Verimliliğin işletmeler bakımından önemli olmasının gerekçeleri ise;

- ✓ “İşletmenin genel performansını ölçmek ve stratejileri belirlemek,
- ✓ Performansı işletme birimleri düzeyinde kontrol etmek ve geliştirmek ,

⁵ Tablonun içeriği kaynaktan alınmışken özet tablo bizim tarafımızdan oluşturulmuştur.

- ✓ Üretim kapasitesi, kaynak ihtiyacı ve maliyet tahminlerinin bütçe amaçlarına uygun olarak yapılabilmesini sağlamak,
- ✓ Çalışma yaşamını iyileştirme, (Bölükbaş, 2018)” olarak sayılmaktadır.

İşletme bilimi açısından verimliliğin tanımı “ *Verimlilik çıktının girdiye oranı olup, kaynakların ne ölçüde verimli kullanıldığına bir ölçütüdür.*” şeklindedir (Dalay, 2015). Dolayısı ile verimlilik kavramı bir kaynaktan optimum faydanın elde edilmesi amacıyla kullanılan ve optimum çıktıya ne kadar yaklaşılabilmesine ait bir göstergedir diyebiliriz. İşletme verimliliğini bir diğer anlatımla ifade edecek olursak, “*Örgütlerin ellerindeki bina, makine, malzemeler ve insan gücü gibi kaynak girdisinin mal ve/veya hizmet çıktısına dönüştürülme yeteneğinin ölçüsüdür*” şeklinde tanımlayabilmekteyiz (Dalay, 2015).

İşletmelerde verimliliğin ölçülmesinde ise, sürece sokulan girdi karşılığı değerler (bu değerler para ile temsil edilebileceği gibi ölçen kişi tarafından başka ölçütler alınarak ta belirlenebilir) ile sürecin sonunda meydana gelen çıktı karşılığı değerler arasındaki oran kullanılır (Dalay, 2015).

Genel Verimlilik Formülü = $\frac{\text{Çıktı'ye ait Sayısal Değer}}{\text{Girdi'ye ait Sayısal Değer}}$

İşletmelerde verimlilik artışından bahsedebilmek temelde; aynı girdilerin kullanılarak çıktılarının artırılması veya çıktının sabit kalması ile girdilerin azaltılması şeklindedir (Bölükbaş, 2018). Dolayısı ile işletmelerde verimlilik çalışmaları bu iki temel ifadenin çeşitli varyasyonları üzerine odaklanmıştır.

Verimliliğe ait genel formülden yola çıkarak sistemde girdi olarak kabul edilebilen tüm değişkenler üzerinden verimlilik hesaplanabilecektir. Örnek vermek gerekirse çalışanların emek gücünün ne ölçüde verimli kullanıldığı hesaplanacaksa bir kısmi faktör verimliliği olarak adlandırılan işgücü verimliliği hesaplaması yapılacaktır. Ayrıca girdilerin tamamının hesaba katılması sonucunda “Toplam Faktör Verimliliği” denen verimlilik türü hesaplanabilecektir.

Toplam faktör verimliliği iş gücü verimliliği, sermaye verimliliği gibi birçok kısmi faktör verimliliğinin bileşkesinden meydana gelmekte olduğundan işletmeler bakımından nihai olarak göz önüne alınması gereken verimlilik çeşidi olması gerekmektedir. Dolayısı ile kısmi faktör verimliliklerinin toplam faktör verimliliği içerisindeki ağırlıkları oranında önem verilmesi gerektiği söylenebilecektir. Yapılan çalışmalarda, geçmişten günümüze işgücü faktörü işletmeler için oldukça önemli olduğundan işgücü verimliliğinin genellikle işletmelerin toplam verimliliğindeki payı diğerlerine nazaran en yüksek olduğundan dolayı işletmelerde verimlilik dendiği zaman uygulamada genellikle işgücü verimliliğinden söz edilmektedir (Kara ve Seyhan 2016). Dolayısı ile işgücü verimliliği işletmeler bakımından oldukça önemlidir.

İşletmelerde işgücü verimliliğe ait genel formülün kolay adapte edilebilen yapısından dolayı işgücü verimliliğinin farklı göstergeler kullanılarak yapılması mümkündür. Dolayısı ile literatürden edinilen işgücü verimliliğinin hesaplanmasına yönelik geliştirilen formüller aşağıdaki gibidir;

Kullanılan Gösterge	Formül	Kaynak
Fiziksel Gösterge	$\text{İşgücü Verimliliği} = \frac{\text{Toplam Üretilen Değer (Miktar)}}{\text{Personel Sayısı}}$	Kahya ve Karaböcek, (2004)
Fiziksel Gösterge	$\text{İşgücü Verimliliği} = \frac{\text{Toplam Üretilen Değer (Miktar)}}{\text{Saat (Miktar)}}$	Kahya ve Karaböcek, (2004)
Parasal Gösterge	$\text{İşgücü Verimliliği} = \frac{\text{Üretim Değeri (TL)}}{\text{İşçilik Maliyetleri (TL)}}$	Kahya ve Karaböcek, (2004)

Kaynak: Kara, M.A. Seyhan, H. (2016). Verimlilik Kavramı ve İşletmelerde Verimliliğin Önemi: AKFA Çay Fabrikası Örneği. International Journal of Academic Value Studies. 2 (4): 161-169.

Yukarıdaki genel formüllerden hareketle en basit şekilde belli personelin birim zamanda meydana getirdiği değer miktarı azaldıkça veyahut katlanan belli işçilik maliyetine karşılık meydana getirilen değerlerin kıymeti azalmaktaysa işgücü verimliliği düşmektedir sonucuna ulaşılabilecektir.

3.2. İşgücü Verimliliğine Etki Eden Faktörler

İşletmelerde hemen hemen akla gelen her etkenin iş gücü verimliliğine çok veya ihmal edilmesi gerekecek kadar az etkisinin olduğu iddia edilebilecek iken bu konuda yapılan literatür çalışmalarında işgücü verimliliğine dikkate alınacak düzeyde ve doğrudan etkisi olacak ve çalışanların tamamını etkilemesi söz konusu olacak faktörlerin tespit edildiği görülmüştür (Yılmaz, 2019). Söz konusu faktörler kısaca aşağıdaki tabloda başlıklar halinde sıralanmıştır.

1. Ekonomik Faktörler	2. Yönetimsel Faktörler	3. Psiko-Sosyal Faktörler	4. Fiziki Faktörler	5. Diğer Faktörler
-Verimliliği Artıran Ücret Sistemleri -Ödüllendirme	-Liderlik -Organizasyon	-İletişim Etkisi -Çatışma Yönetimi	-İşletmenin Yerleşim Yeri, Şekli ve Dizaynı -Ergonomi	-Yönetime İştirak -Yetenek
-İş Sağlığı ve Güvenliği -Sendikalaşma	-Kurum (Örgüt) Kültürü -Teknoloji ve İnovasyon -İş Etüdü -Zaman Yönetimi	-Stres Yönetimi -Motivasyon -İş Tatmini		-Etik Davranış -Yönetimde Adalet -Denetimde Doğruluk -İş-Yaşam Dengesi -Hayat Boyu Eğitim

Kaynak: Yılmaz, Y.(2019). İşgücü Verimliliğini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Bütüncül Bir Yaklaşım. Yayımlanmamış Doktora Tezi İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Çalışmamız işgücü verimliliğini etkilediği tespit edilen yukarıdaki tablodaki faktörler baz alınarak yürütülmüş ve finansal sağlığın bunlar üzerindeki etkileri ile birlikte işgücü verimliliği üzerindeki çıktılara ulaşılmıştır.

4.FİNANSAL SAĞLIĞIN İŞ VERİMLİLİĞİNE ETKİLERİ

4.1. Finansal Sağlık İşgörenler Üzerindeki Etkileri

Finansal Sağlık Ağı'na göre finansal sağlıkları kötü durumda olanlarda aşağıdaki belirtiler görülecektir (Rhyne, 2018);

- ✓ Gelir giderleri dengeleyebilmek için temel ihtiyaçlarından vazgeçmek durumundadır.
- ✓ Birikimleri yaşamını 1 aydan daha fazla sürdürebilecek kadar yoktur.
- ✓ Borçlarını yönetememektedir ve basit ihtiyaçları için bile borçlanmaktadır.
- ✓ Yaşlılık için planı bulunmamaktadır ve finansal planlama yapamayacak kadar fakirdir.
- ✓ Acil durumlar için birikimi bulunmamaktadır.

Finansal sağlıklarını kaybeden insanlarda yukarıdaki belirtilerin gerçekleşmesi ile bu kişilerin finansal ilerleme kaydedememeleri, finansal kayıplar yaşamaları ve daha ileri aşamalarda yaşam maliyetlerini karşılayamaz bir hale gelmeleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

Yapılan çalışmalarında sağlığın sosyal belirleyicisi olarak nitelendirilen finansal sağlıklarını kaybeden insanlarda finansal stresin (finansal stres toksik stres olarak zararlı stres kategorisinde ele alınmaktadır.) görüleceği ve bunun insan sağlığı bakımından oldukça zararlı olduğu tespit edilmiştir (Bell, Hole, Johnson, Marcil, Solomon, Schickedanz, 2020). Yine söz konusu çalışmada, sağlığın sosyal belirleyicisi olarak nitelendirdikleri finansal sağlıkları bozulan insanlarda finansal strese bağlı olarak sigara bağımlılığı, obezite, tip 2 diyabet, hipertansiyon, psikolojik sorunlar, ağır depresyon ve yaşam süresinde kısalma görülme sıklığının arttığını ifade etmişlerdir (Bell vd. 2020).

Yapılan başka çalışmalarda ise finansal kayıpların insanların ruhsal sağlıkları, ilişkileri ve fizyolojik sağlıkları üzerinde “katastrofik” etkilerinin de olabileceği belirtilmiştir (Haslam 2018). Cambridge, sözlüğünde dilimize yabancı dillerden geçmiş olan katastrofi kelimesinin anlamı “ *büyük buhran veya yıkıma sebep olan ani bir olay*” şeklindedir (Cambridge, b.t.). Dolayısı ile finansal sağlığı bozulan kişiler sadece finansal stres değil finansal kayıplarla birlikte yaşamaları muhtemel “büyük

buhran ve yıkım” olarak nitelendirilen süreçler neticesinde oldukça ağır denebilecek yüklerle karşı karşıya kalabileceklerdir.

Nitekim, yapılan çalışmalar finansal kayıplar yaşayan insanlarda meydana gelen katastrofik etkilerin insanlarda çöküş ve hayatın kısılması şeklinde sonuçlanacağını, katastrofik finansal kayıplardan sonra kişilerde önemli derecede ruhsal hastalıkların gelişebilme riskinin bulunduğu ve ayrıca ciddi depresyon ve anksiyete bozukluğu geçirme ihtimallerinin yükseldiğini ifade ederek bu durumdaki kişileri ciddi risk altında olduğundan konunun önemine dikkat çekilmiştir (Haslam, 2018; Garzini, Mcfarland & Cutler, 1990).

Yine yapılan çalışmalarda yukarıda bahsedilen bilimsel bulguları teyit eder şekilde ekonomik kriz dönemlerinde intihar oranlarının yükseldiği ve ayrıca gençlerde borçların artması ve evlerinin kaybedilmesi, yaşlılarda ise uzun süren işsizlik sonucunda intihar vakalarında artış tespit edilmiştir (Isac, 2010; akt: Haslam, 2018; Coope, Gunnell, Hollingworth, Hawton, Kapur, Fearn, Wells , Metcalfe, akt.Haslam, 2018). Yukarıdaki bulgulardan hareketle, finansal sağlıktan bahsedebilmek için olmazsa olmaz faktörler olan finansal planlama, birikim yapma, temel yaşam maliyetlerini karşılayabilme ve borç bulabilmek gibi eylemlerin ekonomik krizlerde ne kadar ön plana çıktığı ve dolayısı ile kriz dönemlerinde ilk olarak finansal sağlıkları kötü olanların sorun yaşamaları nedeniyle kriz dönemlerinde artacak intihar oranları sonucunda en fazla finansal sağlıkları bozuk olanların risk altında oldukları söylenebilir.

Finansal sağlığın fizyolojik sağlığı nasıl etkileyebileceği yönünde ani servet kayıplarının fiziksel sağlık üzerindeki etkileri üzerine yapılan araştırmalar sonucunda makroekonomik etkilerin fiziksel sağlık açısından da önemli sonuçlarının olduğunu tespit etmişlerdir (Ganzini vd., 1990). Dolayısı ile finansal sağlık kavramı kişilerin doğrudan ruhsal sağlıklarını, dolaylı olarak da genel manadaki fizyolojik sağlık durumlarını önemli ölçüde etkilediği sonucuna ulaşılmaktadır. Sonuç olarak finansal sağlığa gereken önem verilmesi için oldukça fazla sayıda sebep vardır.

4.2. İş görenlerin Finansal Sağlık Durumlarının İş Verimliliğine Yansımaları

Önceki bölümlerde açıklandığı üzere finansal sağlık, genel manadaki sağlığın sosyal bir alt bileşeni olup bozulması durumunda bireylerin finansal stres yaşamaları, ayrıca yine finansal kayıplar sonucunda oluşabilecek katastrofik etkilere maruz kalmaları ile şiddetli buhran ve yıkıma maruz kalmaları ve bireylerde, önemli derecede ruhsal hastalıklar yaşama riskini artırmakta ve ayrıca ciddi depresyon ve anksiyete bozukluğu geçirme ihtimaline sebep olduğundan bahsedilmiştir.

İşgücü verimliliğini etki eden faktörlerin neler olduğuna yönelik yapılan literatür araştırmalarında ise işgücü verimliliğine etki eden bir çok faktör tespit edildiği, mezkur faktörlerden Psiko-sosyal faktörler başlığında sayılan faktörlerin çalışanların ruhsal durumları ile ilişkilendirilmiştir ve mezkur faktörler üzerinde durulmuştur (Yılmaz, 2019).

Söz konusu psiko-sosyal faktörler alt başlığında sırasıyla İletişim, Çatışma yönetimi, Stres yönetimi, Motivasyon ve İş Tatmini olarak kümelendirilmiştir(Yılmaz, 2019). Dolayısı ile finansal sağlığın söz konusu faktörler üzerinde yarattığı olumlu veya olumsuz etkiler üzerinde durularak işgücü verimliliğine nasıl yansımalarının olabileceği aşağıda vurgulanmıştır.

İletişim Etkisi: İletişim canlılar arasında bilgi aktarımı olduğundan hareketle işletmede çalışanların astları ve üstleri ile sürekli iletişim içerisinde olduklarından, verimlilikten bahsedebilmek için iletişim muhakkak düzgün olması gereken bir araç olup insanların sinir yapıları nasılsa işletmedeki iletişimin de o olduğu söylenmektedir (Yılmaz, 2019).

Finansal sağlıkları bozulduğu için stres yaşayan veyahut finansal kayıplarla birlikte katastrofik etkilerin açığa çıkmasıyla örgüt içi iletişimin nasıl etkilendiğini ortaya koymak gerekmektedir. Yapılan bir çalışmada şiddetli stresin insanların iletişim yeteneğini ciddi anlamda azalttığını ve stresli insanlarda net ifadeler kullanımının azalması, zihin karmaşası, puslu zihin ve tutukluk gibi durumların görüldüğü ifade edilmiştir (Stress Management Society, 2017). Yapılan diğer bir

çalışmada yine anksiyetenin insanları sosyal etkileşimden uzak tuttuğu iletişim problemleri yaşamalarına sebep olduğu tespit edilmiştir; (Mill, 2018).

Buna göre finansal sağlığı bozulan veya tamamen kaybolan insanların yaşayacağı stres veya psikolojik sorunlar nedeniyle iş verimliliğini olumsuz etkileyebileceği sonucunu ortaya koymaktadır.

Çatışma ve Yönetimi: İş görenler arasında birçok nedenle çatışma yaşanabildiği çatışmalar yaşanan işletmelerin verimliliklerinin bu durumdan olumsuz etkilendiği açıklanmıştır (Yılmaz, 2019).

Yapılan çalışmalarda finansal güvensizliğin insanların sağlıkları üzerinde doğrudan etkisinin olduğunu ortaya koymuş olup aynı zamanda finansal güvensizliğin doğrudan iş-aile çatışmaları ve strese sebep olduğunu bunun sonucunun da sağlığın kaybedilmesi olduğunu ortaya koymuştur Dusseau, Matthews, Wayne (1998). Dolayısı ile finansal açıdan güvensizlik durumunun finansal sağlıktan endişe duyan kişilerde ortaya çıkması bekleneceğinden işyeri çatışmalarına sebebiyet verebilecek ve işgücü verimliliğini olumsuz etkileyecektir.

Stres Yönetimi: Yapılan çalışmalarda zararlı stresin çalışanlarda bedeni ve ruhi çöküntüye sebep olup motivasyonu düşürerek ciddi sağlık problemlerine sebep olduğunu ifade edilmiştir (Yılmaz, 2019).

Makalenin önceki bölümlerinde bahsedildiği üzere finansal sağlıkları bozulan kişilerin toksik bir stres olarak nitelendirilen finansal strese maruz kalmaları söz konusu olduğundan bahsedilmiştir.

Amerika Birleşik Devletlerinde 2020 yılında yapılan bir araştırmada tam zamanlı çalışanlara onları en fazla strese sokan durumun hangisi olduğu sorulduğunda katılımcıların %54'lük kesimi "finansal veya parasal problem/sıkıntılar" seçeneğini işaretlemiştir (Pricewatercooper, 2020). Dolayısı ile çalışanların çoğunluğu en fazla finansal sağlıklarının bozulmasından kaynaklı olarak strese gireceklerdir. İş görenlerin finansal sağlıklarının bozulmasına bağlı ortaya çıkan stres sonucunda iş verimliliği olumsuz etkilenecektir.

Motivasyon: Motivasyonun literatürde en sık karşılaşılan ve en çok kullanılan tanımı; bir bireyi belirli bir amaca ulaşmak için harekete zorlayan bir içsel güç ve aynı zamanda motivasyonun insan yaşamının tüm alanlarına sirayet eden bir tutum olduğu ifade edilmiştir (Yılmaz, 2019).

Yapılan çalışmalarda motivasyonun iş güvencesi ve maaş olmak üzere iki dış faktörünün olduğu, hedeflerine ulaşmak isteyen örgütler iş tatminini artırmalı ve finansal sorunlarını çözmek için ilgi göstermeleri gerektiğini söylemektedir (Bahadori, Babaei, Mehrabian, 2013). Bu kapsamda iş görenlerin verimlilik ve yaratıcılık seviyeleri istenen noktalara gelebileceği savunulmaktadır.

Sonuç olarak iş motivasyonu için iş görenlerin finansal sorunlarının olmaması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın önceki bölümlerinde açıklandığı üzere finansal sağlıkları bozulan insanların yaşaması muhtemel görünen finansal sorunların motivasyonu da düşüreceği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Bahadori vd. (2013)' nin işletmelerin işgörenlerin finansal sorunlarına ilgi duymaları önerisi doğru ancak tamamlanması gereken bir ifade olup bu bağlamda işletmelerin konuya işgörenler finansal problemlerle karşılaştıktan sonra değil, öncesinde işgörenlerin finansal sağlıklarını takip etmek ve yol göstermek suretiyle finansal sorun yaşamamalarını veya mümkün olan en hafif şekilde atlatmalarını amaçlamaları meseleyi günümüzde yaygın kullanılmaya başlanan proaktif bir yaklaşımla kaynağında çözmelerine imkan vereceği düşünülmektedir.

İş Tatmini: İş tatmininin tanımı "İş tatmini bireyin çalışma hayatından aldığı hazzı ve mutluluğu ifade etmektedir." Şeklinde olup ayrıca iş tatmininin yaşam tatmini ile doğrudan ilgisi bulunmaktadır (Yılmaz, 2019).

Yapılan çalışmalarda iş tatminini en önemli unsurunun ücret getirisi ve finansal durumlar olduğunu tespit etmekle birlikte finansal tatminin iş tatmini ile doğrudan ilişkisinin olduğunu bunların da bir araya gelerek yaşamsal tatmini belirlediğini tespit ve ifade etmişlerdir Medgyesi ve Zolyomi (2016). Söz konusu tespitlerden yola çıkarak ücret getirisi ve finansal durum terimlerinin finansal

sağlık kavramı kapsamına girmesi dolayısı ile iş görenlerin finansal sağlıklarının onların iş tatminlerini belirlediği ve işgücü verimliliğini etkilediği açıktır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak son yıllarda literatürde sıklıkla kullanılmaya başlanan ve popüler bir kavram olma yolunda gelişimini sürdüren finansal sağlık kavramı birey ve toplum sağlığıyla ilişkilendirilerek bu bakımdan belirleyici bir bileşen olarak rol üstlenmektedir. Aynı zamanda finansal sağlık kavramının ölçülebilir bir nitelikte olması dolayısı ile objektif ve kapsamlı bir sonuca sevk etmekte ve kişilerin veya toplumların finansal sağlık durumlarını gözler önüne sunarak çözüm stratejilerinin geliştirilebilmesine imkan tanımaktadır. Dünyada kaynakların sabit olması ve insan nüfusundaki artış ile birlikte gelecekte kaynakların optimum kullanılmasının sağlanması için finansal sağlık gibi kavramların daha fazla yaygınlaşacağı da öngörülmektedir.

Finansal sağlıkları bozuk olan iş görenlerin iş verimliliği üzerinde önemli etkileri tespit edilen psiko-sosyal risk etmenlerinin hemen hepsi üzerinde olumsuz etkiler doğurduğu ve sonuç olarak finansal sağlıkları bozuk çalışan sayıları arttığı ölçüde işletmelerin işgücü verimliliğinin de buna bağlı olarak düşüş meydana sonucuna varılmıştır. Söz konusu sonucun en somut ve kolay ölçülebilen çıktısı iş görenlerin devamsızlık durumlarıdır. Yapılan bir araştırmada 2017 yılında 1.600 iş gören içerisinde finansal sağlıklarından endişe duyanların gerek daha az üretken gerekse bu kişilerde devamsızlıklara rastlanılmıştır (Pwc Survey, 2017, akt: Sammer, 2017).

Dolayısı ile işletmeler bakımından istenen işletme performansına erişilebilmesi için işgücü verimliliğini artırmayı vaat etmesinin yanı sıra iş görenlerin finansal sağlıklarının düzelmesi ile birlikte insan ve toplum sağlığının artırılması aslında işletmeler açısından ciddi bir sosyal sorumluluk ve yine finansal sağlığın genel manadaki sağlığın sosyal bir bileşeni olması nedeniyle iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları kapsamında değerlendirilebilecektir.

Buna göre, iş görenlerin finansal sağlık durumları işletmelerin ilgili birimleri tarafından dikkate alınmalı ve rahatsız ve suiistimal'e yol açmadan düzenli aralıklarla takibi sağlanmalıdır. Bunun yanında iş görenlere bütçe, tasarruf veya acil durum fonu ayırmak gibi finansal sağlıklarına katkı sağlayacak alışkanlıkların işletmelerce teşvik edilmesinin yanı sıra iş görenlerin finansal okur yazarlıklarının artırılması ve emek getirisini optimum seviyede değerlendirilmesinin sağlanması gerekmektedir. Bu kapsamda iş yeri finansal danışmanlık-egitim desteğinin sağlanması ile birlikte iş görenlerin finansal sağlıklarını kaybetmemelerine yönelik bilinç oluşturularak işgücü verimliliğine olan negatif etkileri minimum seviyelere indirgenebilir.

Sağlığın bir alt bileşeni olarak ele alınmakta olan finansal sağlık iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri kapsamında da değerlendirilmek suretiyle ele alınabilir ve çalışanların bu hizmetten faydalanması sağlanabilir. Nitekim Medical-Financial Partnership (MFP)" adı altında ve genel manada sağlığın artırılması için medikal bilimler ve finans birimlerinin elbirliği ile çalışması sonucunda düşük gelirli bireylerin sağlıklı tutulması ve finansal stres ile ancak bu şekilde başa çıkılabileceği ifade edilen bir çalışma mevcuttur Bell vd. (2020). Bu kapsamda işletmelerin sosyal sorumluluk bakımından işgörenler bazında toplum sağlığına katkı sunmaları sağlanabilecektir. Ayrıca işyeri sağlık ve finansal sağlık hizmetlerinin işyeri hekimleri ve finansal uzmanlar tarafından disiplinler arası ortak çalışmayla verilmesi ile iş görenlerin finansal sağlığın tam manasıyla kazanımı sağlanabileceğinden bu konu da bilahare belirtilmiştir.

Son olarak ise düzenleyici otoriteler ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından toplumsal ölçekte finansal sağlığa yönelik düzenleme ve çalışmaların yaygınlaştırılmasının teşvik edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda da Finansal sağlığın kendine özgün ihtiva ettiği niteliğiyle ele alınması ve özellikle sadece kişilerin gelir düzeyi ile ilişkilendirmek gibi sığ bir bakıştan kaçınılması gerekmektedir. Nedeni ise, bireylerin gelir seviyesi yüksek olup finansal sağlık durumlarının kötü olması mümkün bir durum olduğundan finansal sağlık kavramı gelir düzeyinden ayrılmaktadır.

KAYNAKLAR

- Bahadori M. Babaei M. Mehrabian F. (2013). Prioritization of Factors Influencing Job Motivation in Employees of a Military Center Using Analytical Hierarchy Process (AHP), Iranian Journal of Military Medicine Vol. 14, No. 4, Winter 2013; 263 – 272 Erişim Adresi: http://militarymedj.ir/browse.php?a_code=A-10-905-1&slc_lang=en&sid=1&ftxt=1
- Balkan, D. Suiçmez, H. 2017. Türkiye Ve Dünyada İşgücü Verimliliğinin Karşılaştırmalı Analizi. Verimlilik Dergisi. Sayı:1. Syf:93-113
- Bell O.N. Hole, M.K. Johnson, K. Marcil, L.E. Solomon, B.S. Schickedanz, A. 2020. Medical-Financial Partnerships: Cross-Sector Collaborations Between Medical and Financial Services to Improve Health. Academic Pediatrics. Volume: 20. Issue: 2 Pages: 166-174.
- Bölükbaş, U. (2018). İşletmelerde Verimlilik 3. Hafta [Slayt Gösterisi]. YTÜ Endüstri Mühendisliği Bölümü. Erişim Tarihi: 25.04.2020. Erişim Adresi: https://www.google.com/search?safe=active&ei=oaE2X5fEDc7crgTJqpOwAg&q=b%C3%B6l%C3%BCkba%C5%9F+2018+verimlilik&oq=b%C3%B6l%C3%BCkba%C5%9F+2018+verimlilik&gs_lcp=CgZwc3ktYWIQAzoFCCEQoAE6BAghEBU6BwghEAoQoAFQsLoBWOzMAWDRzwFoAHAAeAGAAyQEiAHhGpIBCzAuMS43LjMuMC4xmAEAoAEBqgEHZ3dzLXdpesABAQ&scient=psy-ab&ved=0ahUKEwjXmJne9ZrAhVORosKHUnVBCYQ4dUDCAw&uact=5#
- Cambridge Dictionary. Erişim Tarihi : 20.09.2020. Erişim Adresi: <https://dictionary.cambridge.org/tr>
- Cambridge Dictionary. Erişim Tarihi:28.10.2020. Erişim Adresi:<https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/catastrophe>
- Dalay, İ. (2015). Yönetim ve Organizasyon Bölüm:1. Erişim Tarihi: 25.04.2020. Retrieved From: <http://ismaiIdalay.blogspot.com/2015/02/yonetim-organizasyon-bolum-1.html>
- Financial Health Network. (b.t.) Erişim Tarihi:18.04.2020. Erişim Adresi: <https://www.finhealthnetwork.org/research/financial-health-measurement/#:text=Unlike%20narrow%20metrics%20like%20credit,and%20pursue%20opportunities%20over%20time>
- Financial Health Institute. (b.t.). Erişim Tarihi: 22.10.2020. Erişim Adresi: <https://www.financialhealthinstitute.com/financial-health-defined/>
- Fu, J. (2018). Ability and Opportunity to act: What Predicts Financial Health in developed and Emerging economies? . University of Zurich CSP Working Paper Series. 06-2018. 2-46.
- Ganzini, L.,McFarland, B. H., &Cutler, D. (1990). Prevalence of Mental disorders after catastrophic financial loss. *The Journal of nervous and mental disease*, 178(11), 680–685. <https://doi.org/10.1097/00005053-199011000-00002>
- Haslam, N. (2018) Losing Wealth, health and life: how financial loss can have catastrophic effects. Erişim tarihi: 20.06.2020. Retrieved from: <https://theconversation.com/losing-wealth-health-and-life-how-financial-loss-can-have-catastrophic-effects-93639>
- Kagan, J. Financial Health Definition. (2020).Investopedia. Erişim Tarihi: 10.02.2020. Erişim Adresi: <https://www.investopedia.com/terms/f/financial-health.asp>
- Kara, M.A. Seyhan, H. (2016). Verimlilik Kavramı ve İşletmelerde Verimliliğin Önemi: AKFA Çay Fabrikası Örneği. International Journal of Academic Value Studies. 2 (4): 161-169.
- Lahda, T. Kaitlin, A. Parker, S. Rhyne, E. Kelly, S. (2017). Beyond Financial Inclusion: Financial Health as a Global Framework. Center For Financial Services ; Innovation. Erişim Tarihi:

25.047.2020, Retrieved from: <https://responsiblefinanceforum.org/wp-content/uploads/2017/04/Beyond-Financial-Inclusion-Financial-Health-as-a-Global-Framework.pdf>

Medgyesi, M. Zolyomi, E. (2016). Job satisfaction and satisfaction in financial situation and their impact on life satisfaction. European Commission. Research Note: 6/2016

Mill, R. (2018). Is Anxiety messing with the way you Communicate?. Erişim Tarihi:14.05.2020. Retrieved from: <https://anxietysolutionscbt.com/is-anxiety-messing-with-the-way-you-communicate/>

Odle-Dusseau, H., Matthews, R. A., & Wayne, J. H. (2018). Employees' financial insecurity and health: The underlying role of stress and work-family conflict appraisal, *Journal of Occupational and Organizational Psychology*

Parker, S. Castilo, N. Garon, T. Levy, R. (2016) Eight Ways to Measure Financial Health Center For Financial Services Innovation [CFSI]. Erişim Tarihi: 22.10.2020. Erişim Adresi: <https://finhealthnetwork.org/research/eight-ways-to-measure-financial-health/>

Price Water Cooper (Pwc). (2020). Employee Financial Wellness Survey. Pwc's 9th Annual. Erişim Tarihi: 29.10.2020. Erişim Adresi: <https://www.pwc.com/us/en/industries/private-company-services/images/pwc-9th-annual-employee-financial-wellness-survey-2020.pdf>

Rhyne, E. 2018. Understanding and Measuring Financial Health. International Conference On Customer Centric Businesses Mamallapuram, India. CFI. Erişim Tarihi: 29.09.2020. Erişim Adresi: <https://sptf.info/images/IND-Workshop-Measuring-Financial-Health.pdf>

Sammer, J. (2017). How Improving Financial Health Boosts Productivity. Society For Human Resource Management. Erişim Tarihi: 28.10.2020. Erişim Adresi : <https://www.shrm.org/resourcesandtools/hr-topics/benefits/pages/financial-health-boosts-productivity.aspx>

Somunoğlu, S . (1999). Kavramsal Açıdan Sağlık. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, . 4 (1) , Erişim Tarihi:19.05.2020. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hacettesid/issue/7547/99289>

Stress Management Society. 2017. Erişim Tarihi: 29.09.2020. Erişim Adresi: <http://www.stress.org.uk/wp-content/uploads/2017/10/A-Guide-to-Communication-and-Stress.pdf>

Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğü. (b.t.). Erişim Tarihi:25.09.2020. Erişim Adresi:<https://sozluk.gov.tr>

Weida, E. Phojanakong, P. Patei, F. Chilton, M. (2020). Financial Health As A Measurable Social Determinant Of Health. *PlosOne*. 15(5): e0233359

Yılmaz, Y.(2019). İşgücü Verimliliğini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Bütüncül Bir Yaklaşım. Yayımlanmamış Doktora Tezi İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.